

Nr 19

Trafikutskottets betänkande i anledning av motion om befogenhet för tulltjänsteman att utfärda provisoriskt körförbud för lastbilar från utlandet.

Motionen

I motionen 1973:178 av herrar Andersson i Örebro (fp) och Ernulf (fp) hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla att tulltjänsteman erhåller befogenhet att utfärda provisoriskt körförbud för från utlandet inkommande fordon i enlighet med vad som anges i motionen.

Remissyttrandena

Över motionen har yttranden inhämtats från rikspolisstyrelsen, statens trafiksäkerhetsverk och i generaltullstyrelsen. Se bilaga till detta betänkande.

Utskottet

Rikspolisstyrelsen framhåller i sitt yttrande över motionen att den kontroll varom här är fråga bör avse dels förarens befogenhet och behörighet att föra fordonet samt fordonets beskaflenhet och utrustning ävensom i förekommande fall lastens vikt, placering och förankring, dels medförande av föreskrivna handlingar och efterlevnaden av bestämmelserna om plombering av last m. fl. tullbestämmelser. Kontroll av förstnämnda slag är enligt styrelsen en polisiär uppgift. Enligt bestämmelser i körkorts-, vägtrafik- och fordonskungörelsen skall polisman hindra fortsatt färd som ej kan ske utan påtaglig fara för trafiksäkerheten eller annan olägenhet, vilka bestämmelser gäller även utländska fordon som brukas här i riket. Särskilt förordnade polismän äger också utfärda körförbud för fordon som är behäftat med sådana bristfälligheter att det inte utan fara kan brukas i trafik. Även med stöd av polisinstruktionen kan polisman ingripa till förhindrande av brottslig verksamhet. Denna del av kontrollverksamheten kan enligt styrelsens uppfattning inte delas mellan olika myndigheter utan ansvaret måste odelat åvila polisen.

Enligt styrelsen har f. ö. transportnämnden i skrivelse den 6 mars 1973 till kommunikationsdepartementet hemställt om skärpt lagstiftning beträffande fordon tillhörande utländska transportörer som inte iakttaga de bestämmelser som gäller för transporter på svenskt område. Rikspolisstyrelsen, som ansluter sig till nämndens uppfattning, anser att frågan om tulltjänstemans behörighet att hindra inpassering av fordon, som inte uppfyller kraven för trafik i Sverige, bör behandlas samtidigt med transportnämndens framställning och avstyrker därför motionen.

Trafiksäkerhetsverket betonar att trafik- och bilinspektörer samt polismän, som har förordnande att utföra flygande inspektion, har genomgått omfattande teoretisk och praktisk utbildning. De bristfälligheter som motiverar körförbud kan emellertid i regel konstateras först efter kvalificerad och tidskrävande undersökning. Svårighetsgraden illustreras genom det förhållandet att många körförbud – trots att de meddelats av högkvalificerade förrättningsmän med specialhjälpmedel till sitt förfogande – leder till klagomål och skadeståndskrav från de drabbade med besvärliga utredningar till följd.

Ett berättigat krav för dem som blir föremål för kontroll av detta slag är också att den tekniska undersökningen utförs av utbildad personal med minsta möjliga tidsutdräkt. Detta markeras också i den nya fordonskungörelsen (1972:595). Trafiksäkerhetsverket anser sig inte kunna tillstyrka att befogenhet att meddela fordonstekniskt betingade körförbud tilläggas annan personal än den som särskilt utbildats för fordonsinspektion.

Generaltullstyrelsen framhåller att det enligt dess mening måste ses som en förutsättning – för att polispersonal över huvud taget i förekommande fall skall kunna få tillfälle att kontrollera fordonen – att tulltjänsteman äger befogenhet att kvarhålla misstänkta fordon till dess polispersonal anlämt. Styrelsen delar sålunda motionärernas uppfattning att tulltjänsteman bör erhålla befogenhet att utfärda körförbud för från utlandet inkommande fordon i fall då fordon vid gränspassagen befinner sig överlastat eller eljest bedömes vara trafikfarligt. Det är härvid enligt styrelsens uppfattning inte fråga om delat ansvar. Ansvar för verksamheten i fråga förutsätts sålunda alltjämt åvila polisen. Vad saken gäller är att tullverket skall biträda polisen i en övervakningsverksamhet för vilken tullpersonalen har speciella förutsättningar samt att denna personal härvid erhåller mot uppgiften svarande befogenheter.

Utskottet delar rikspolisstyrelsens uppfattning att frågan om tulltjänstemans behörighet att hindra inpassering över landets gränser av fordon som inte uppfyller kraven för trafik i Sverige bör prövas i samband med behandlingen av en av transportnämnden i mars 1973 till kommunikationsdepartementet ingiven framställning angående kontroll av den utländska buss- och lastbilstrafiken till, från och genom Sverige. Transportnämnden har tidigare till departementet överlämnat förslag till ny kungörelse angående transporter till eller från utlandet med motorfordon. Beredning av ärendet pågår f. n. inom Kungl. Maj:ts kansli, och enligt vad utskottet erfarit kommer därvid även de av motionärerna uppmärksammade spörsmålen att närmare övervägas. Under hänvisning härtill finner utskottet någon särskild åtgärd från riksdagens sida i ämnet f. n. ej påkallad.

Utskottet hemställer därför
att riksdagen avslår motionen 1973:178.

Stockholm den 24 oktober 1973

På trafikutskottets vägnar
SVEN MELLQVIST

Närvarande: herrar Mellqvist (s), Dahlgren (c), Lindahl (s), Hjorth (s), Hugosson (s), Persson i Heden (c), Rosqvist (s), Sellgren (fp), Lindberg (s), Håkansson (c), Östrand (s), Clarkson (m), Taube (fp) och fru Ryding (vpk).

Yttranden över motionen 1973:178**Rikspolisstyrelsen (1973-04-27)**

Rikspolisstyrelsen anser det angeläget att fordon från annan stat som brukas på svenska vägar uppfyller de fordringar på trafiksäkerhet som vår lagstiftning uppställer. Det är därför ett framträdande önskemål att dessa fordon kontrolleras redan vid gränspasseringen eller i så nära anslutning därtill som möjligt. Kontrollen bör avse *dels* förarens befogenhet och behörighet att föra fordonet samt fordonets beskaffenhet och utrustning ävensom i förekommande fall lastens vikt, placering och förankring, *dels* medförande av föreskrivna handlingar och efterlevnaden av bestämmelserna om plombering av last m. fl. tullbestämmelser.

Kontroll av förstnämnda slag är en polisiär uppgift. Enligt bestämmelser i körkorts-, vägtrafik- och fordonskungörelsen skall polisman hindra fortsatt färd som ej kan ske utan påtaglig fara för trafiksäkerheten eller annan olägenhet, vilka bestämmelser gäller även utländska fordon som brukas här i riket. Särskilt förordnade polismän äger också utfärda körförbud för fordon som är behäftat med sådana bristfälligheter att det inte utan fara kan brukas i trafik. Även med stöd av polisinstruktionen kan polisman ingripa till förhindrande av brottslig verksamhet. Denna del av kontrollverksamheten kan enligt styrelsens uppfattning inte delas mellan olika myndigheter utan ansvaret måste odelat åvila polisen.

Transportnämnden har i skrivelse den 6 mars 1973 till kommunikationsdepartementet hemställt om skärpt lagstiftning beträffande fordon tillhörande utländska transportörer som inte iaktar de bestämmelser som gäller för transporter på svenskt område. Rikspolisstyrelsen, som ansluter sig till nämndens uppfattning, anser att frågan om tulltjänstemans behörighet att hindra inpassering av fordon, som inte uppfyller kraven för trafiken i Sverige, bör behandlas samtidigt med transportnämndens framställning. På grund härav avstyrkes motionen.

Statens trafiksäkerhetsverk (1973-04-27)

Vid den flygande inspektion, som trafiksäkerhetsverkets personal bedriver med eller utan samverkan med polispersonal, ägnas i regel en relativt stor andel åt de tunga fordonen och fordonskombinationerna. Inspektionsställen förläggs företrädesvis till vägsträckor som används av den fjärrgående trafiken däribland även den utländska. Av de kontrollerade fordonen utgörs också en relativt stor andel av i utlandet hemmahörande lastbilar och släpvagnar. Av rapporteringen avseende den flygande inspektionen kan utläsas att de utländska tunga fordonen i större omfattning än de svenska är behäftade med tekniska brister. Materialet är dock inte tillräckligt omfattande för att några säkra slutsatser bör dras.

Som trafiksäkerhetsverket anfört i annat sammanhang har inspektionsverksamheten av detta slag med personal från polisen och verket i samverkan utökats jämfört med tidigare, bl. a. har läns- och distriktsvis organiserade aktioner bedrivits under första kvartalet 1973. Rapporterna från denna verksamhet ger vid handen att en påtaglig förbättring av fordonens kondition kunnat konstateras. Detta torde bl. a. vara en följd av den ökade kontrollen. Den iaktagna förbättringen gäller även de utländska fordonen men är beträffande dessa inte av samma grad. Bl. a. av denna anledning skulle det därför vara av stort värde om den tunga

trafiken kunde göras till föremål för teknisk kontroll genom flygande inspektion i större omfattning än nu och om denna kontroll kunde bedrivas i anslutning till de gränstationer där fordonen kommer in i landet.

Med hänsyn till att i motionen föreslås att tulltjänstemännen skulle få befogenhet att utfärda körförbud för från utlandet inkommande fordon i avvaktan på att de kan besiktigas av polispersonal, syns det vara av speciellt intresse att beakta vilket slag av tekniska brister på fordonen som föranleder körförbud vid flygande inspektion. Tyvärr finns ingen för detta ändamål tillrättalagd rapportering. De allvarligaste bristerna hänför sig dock till läckage på tryckluftbromssystemen, svag bromsverkan, avsaknad av frysskyddsvätska vid kall väderlek, bristfällig fastsättning av styrväxlar och fjäderfästen och bristfälliga draganordningar. Trafik- och bilinspektörer samt polismän, som har förordnande att utföra flygande inspektion, har genomgått omfattande teoretisk och praktisk utbildning. De bristfälligheter som motiverar körförbud kan i regel konstateras först efter kvalificerad och tidskrävande undersökning. Svårighetsgraden kan illustreras genom det förhållandet att många körförbud trots att de meddelats av högkvalificerade förrättningsmän med specialhjälpmedel till sitt förfogande leder till klagomål och skadeståndskrav från de drabbade med besvärliga utredningar till följd.

Ett berättigat krav från dem som blir föremål för kontroll av detta slag är också att den tekniska undersökningen utförs av utbildad personal med minsta möjliga tidsutdräkt. I den nya fordonskungörelsen (1972:595) har detta markerats genom att avsnittet rörande kontroll av fordon inleds av 35 § så lydande: Kontroll av fordon bör anordnas så att den ej orsakar större olägenhet än som är nödvändigt med hänsyn till kontrollens ändamål. Trafiksäkerhetsverket anser sig inte kunna tillstyrka att befogenhet att meddela fordonstekniskt betingade körförbud tilläggs annan personal än den som särskilt utbildats för fordonsinspektion.

Kungl. generaltullstyrelsen (1973-04-27)

I motioner till 1967, 1968 och 1969 års riksdagar har olika motionärer hemställt om utredning angående kontroll av utländska motorfordon genom tullverkets försorg beträffande efterlevnaden av gällande bestämmelser om maximilast, axeltryck och lastning m. m. De huvudsakliga skälen för yrkandet var, att det på grundval av stickprov som verkställdes på gränsorterna i samband med tullkontroll fanns anledning misstänka, att utländska lastbilar som inkom till landet mycket ofta hade för tung last och för höga axeltryck samt också i många fall var felaktigt eller olämpligt lastade. På grund härav befarades att fordonen under färden till bestämmelseorten inom riket kunde utgöra en fara för andra trafikanter och att de även kunde skada vägar och broar.

I sitt yttrande till tredje lagutskottet över de till 1967 års riksdag ingivna motionerna (I:77 och II:102) anförde styrelsen bl. a., att den av motionärerna föreslagna övervakningen kunde utövas av tulltjänstemän utan nämnvärda extra kostnader om kontrollen utfördes stickprovsvis och i samband med annan av tullverket utförd kontroll. I yttrandet anfördes även, att eftersom polispersonal inte alltid fanns tillgänglig vid rikets landgränser borde tulltjänstemännen erhålla befogenhet att utfärda körförbud för fordon som inkom från utrikes ort och att förhindra fortsatt körning av fordon belagda med sådant körförbud.

Motioner i syfte att ge tulltjänstemännen befogenhet att utfärda provisoriskt körförbud för lastbilar från utlandet har ingivits till 1970 och 1971 års riksdagar.

I yttrandet över den till 1971 års riksdag ingivna motionen (1971:392) har trafikutskottet anfört bl. a., att utskottet förutsatte att det mellan tull och polis inledda samarbetet rörande spaningssamverkan (Föreskrifter och anvisningar för polisväsendet – FAP – 419–1)¹ intensifierades och att härigenom problemet med övervakning och kontroll av från utlandet inkommande fordon kunde få en praktisk och lämplig lösning.

För att samarbetet mellan tull och polis i förevarande avseende skall bli meningsfullt och ge det av motionärerna åsyftade resultatet måste enligt styrelsens mening tulltjänsteman, i avvaktan på att polispersonal kan infinna sig på förrättningsplatsen t. ex. vid gränsort eller färjeläge få befogenhet att utfärda provisoriskt körförbud för fordon, beträffande vilka det finns anledning misstänka, att fordonet inte är i sådant skick att det får framföras på svenska vägar.

Så länge tulltjänsteman inte har denna befogenhet föreligger en påtaglig risk – även om anmälan omedelbart göres till polismyndighet eller polisman – att ett trafikfarligt fordon hinner lämna infartsorten innan polispersonal kommit till platsen för utförande av vederbörlig trafiksäkerhetskontroll. Styrelsen förutsätter att denna kontroll endast skall ske genom polispersonal.

Någon möjlighet för tulltjänsteman att hålla kvar ett fordon under längre tid än 20–30 minuter, vilket är den tid som i allmänhet åtgår för klarering av fordon och last, föreligger i allmänhet inte. Enligt styrelsens mening måste det ses som en förutsättning för att polispersonal över huvud taget skall kunna få tillfälle att kontrollera fordonen att tulltjänsteman äger befogenhet att kvarhålla misstänkta fordon till dess polispersonal anlämt.

Såsom framgår av generaltullstyrelsens med anledning av tidigare motioner avgivna yttranden, delar styrelsen sålunda motionärernas uppfattning att tulltjänsteman bör erhålla befogenhet att utfärda körförbud för från utlandet inkommande fordon i fall då fordon vid gränspassagen befinnes överlastat eller eljest bedömes vara trafikfarligt.

Styrelsen kan härvid vitsorä vad motionärerna anfört om att nu gällande föreskrifter inte ger möjlighet till effektiva insatser från tullpersonalens sida, eftersom denna endast har att underrätta polisen om uppkomna misstankar rörande övervikt m. m. Polisen har endast i vissa fall möjlighet att bege sig till platsen omedelbart och speciellt vid landgränsen kan avståndet mellan tullkontrollstället och närmaste polisstation vara stort. I brist på erforderliga tvångsmedel blir ingripanden från tullpersonalens sida mot trafikfarliga fordon ineffektiva och därigenom föga meningsfulla.

Det kan i sammanhanget erinras om att enligt kungörelsen (SFS 1972:158) om förbud i vissa fall mot trafik med tyngre lastfordon, har förutom polisman även tulltjänsteman getts befogenhet att hindra sådan fordonstrafik som är förbjuden enligt nämnda kungörelse.

Motsvarande bestämmelse torde komma att utfärdas för förestående sommarsäsong.

I tidigare utskottsutlåtande har emot det föreliggande förslaget bl. a. anförts att "det mötte betänkligheter att dela ansvaret för fordonskontrollen mellan polisen och tullverket". Styrelsen får med anledning härav anföra att det här inte är fråga om delat ansvar. Ansvaret för verksamheten ifråga förutsätts alltjämt åvila polisen. Vad saken gäller är att tullverket skall biträda polisen i en övervakningsverksamhet för vilken tullpersonalen har speciella förutsättningar samt att denna personal härvid erhåller mot uppgiften svarande befogenheter.

Under hänvisning till vad sålunda anförs föreslår styrelsen bifall till motionen.

¹ Här ej bilagt.